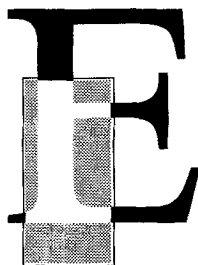

A N T O N I F E R R A N D O

PRESENÇA
VALENCIANA
AL I CONGRÉS
INTERNACIONAL
DE LA LLENGUA
CATALANA (1906)

ls esforços dels sectors cultes de la Renaixença per dotar la nostra llengua d'una codificació científicament solvent i literàriament digna, culminaren amb la celebració del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, l'any 1906. La presència valenciana al Congrés, esquifida en nombre de participants i insignificant quant a aportacions científiques, és un dels testimoniatges més eloqüents del procés de desnacionalització del País Valencià. Hi convergiren, tanmateix, el factòtum (Teodor Llorente) i els hereus (Lo Rat-Penat) d'una Renaixença valenciana en ocàs i una representació (Faustí Barberà) de l'embrió-nari valencianisme modern (València Nova), i amb ells, dues generacions, dues visions del País Valencià i dues actituds sobre la llengua. Tot plegat fa interessant l'estudi de la resposta valenciana al Congrés, no tant per les repercussions immediates que hi va tenir, com pel que ha significat en la història de la llengua i de les relacions culturals entre els països de llengua catalana.

UNA DINÀMICA NACIONALMENT ALIENADORA: VICENT BLASCO IBÁÑEZ

Com és ben sabut, els sectors dominants de la societat valenciana de la Restauració, conscients que els interessos proteccionistes de la nova burgesia industrial del Principat s'oposaven clarament als seus i que el ressò polític del moviment autonomista principatí hi feia perillar la seua hegemonia, començaren a difondre entre els seus paisans una ideologia més o menys obertament anticatalanista i, alhora que adoptaven el castellà com a signe de distinció social i urbana, n'intensificaren el sucursalisme polític.

Un dels màxims exponents ideològics d'aquella burgesia agrarista fou precisament Teodor Llorente (1836-1911), que utilitzà el seu liderat intel·lectual per a impedir la politització de la Renaixença valenciana en un sentit progressista. Per a ell, com per als seus seguidors, el conreu literari de la llengua, concebut com a un simple passatemps, es limitava a la poesia. Això sí, era un passatemps no tan innocent com pretenien, ja que, per la seua temàtica i pels seus destinataris, buscava en darrera instància el conformisme social i el reforçament dels valors tradicionals. La posició ideològica i literària de Llorente contribueix a explicar que una figura políticament popular i dotada d'un cert talent novel·lístic, com Vicent Blasco Ibáñez (1867-1928), identificàs la Renaixença amb el conservadorisme i decidís escriure en castellà, una llengua cada vegada més difosa als medis urbans.

El blasquisme polític explotà fins a la demagògia la ideologia anticatalanista de les classes dominants. Un exemple ben significatiu d'aquesta actitud ens l'ofereix l'editorial que publicà «El Pueblo» el 14 d'octubre de 1906, precisament el dia en què s'iniciaven les sessions del Congrés de la Llengua:

«Amenazada la vida de las poblaciones por el egoísmo del industrialismo catalán, ya que se opone a la celebración de tratados de comercio, se llama a los productores a la defensa de sus derechos y del pan de sus familias. Sin tratados de comercio favorables a la agricultura, no venderéis vuestras cosechas. Hay que pedir la celebración de esos tratados; hay que obligar al gobierno a que los haga. Que no falte a ellos ningún productor, propietario, colono u obrero. Los pueblos que no defienden sus derechos, no merecen tenerlos.

El Pueblo, que ha demostrado siempre ser enemigo del industrialismo catalán y defensor de los intereses valencianos, se congratula de su despertar y se adhiere con entusiasmo a todos los mítins que hoy se celebrarán, ofreciendo su concurso y sus columnas.»

Amb aquesta actitud es fomentava entre àmplies capes de la societat valenciana un sentiment anticatalà que contribuïa ben poc al procés de recuperació de la consciència idiomàtica unitària, un dels ideals de la Renaixença. Cal dir, tanmateix, que Blasco Ibáñez, amic del malaguanyat Constantí Llombart (1848-1893), no va negar mai la unitat de la llengua, com posen de manifest, per exemple, unes afirmacions seues a «El Pueblo» (14-XI-1898):

«Por comunidad de historia y dialecto y por simpatías personales, he tratado mucho a los representantes que Cataluña tiene en las Cortes...».

Ben distinta fou l'actitud d'una gran part dels republicans blasquistes, si més no fins ben entrat el segle XX.

Enfront de l'immobilisme ratpenatista consagrat per Llorente i l'opció ideològicament anticatalanista del blasquisme, els deixebles espirituals de Llombar, sota l'impuls del Noucentisme i de Solidaritat Catalana, prengueren consciència de la necessitat de fer sentir la seua veu. Una coneguda conferència de 1902 del metge Faustí Barberà ha estat considerada com el senyal de partida del valencianisme modern. Fruit del nou estat d'opinió fou València Nova, una societat (1904) i, dos anys després, la capçalera d'una revista —tímid ressò en alguns aspectes de «L'Avenç»— que, com el seu nom suggereix, propugnava la modernització i revitalització del valencianisme cultural i un compromís cívic amb la llengua.

UNA OCASIÓ EXCEPCIONAL PER AL MANDARINAT: TEODOR LLORENTE

Antoni Maria Alcover, principal promotor del Congrés de la Llengua, havia iniciat, el 1901 i 1902, les seues primeres «eixides filològiques» al País Valencià. Aquestes llargues estades permeteren al canonge mallorquí de conèixer en profunditat els parlars valencians i la situació social de la llengua i de realitzar-hi una activa campanya de l'Obra del Diccionari. En una d'aquestes estades, el maig de 1905, Alcover pronuncià als locals de l'Associació regional de Societats Obreres Catòliques de València una abrandada conferència, presidida per sis bisbes, en la qual reivindicà l'estudi i la dignificació literària de totes les llengües peninsulars. Sense el proselitisme d'Alcover per terres valencians, és ben dubtós que el Congrés de 1906 hi hagués obtingut algun ressò. Un ressò que, en nombre de congressistes, incloent-hi els honoraris, es concretà tanmateix en una nòmina quasi testimonial: Faustí Barberà i Martí, Francesc Carreres i Llinyana i el seu germà Leonard, Roc Chabàs i Llorenç, Lluís Fullana i Mira, Joaquim F. Garcia i Girona, Josep Maria Giménez i Fayos, Ferran Gómez i Miranda, Teodor Llorente i Olivares, Vicent Mancho i Remigi Vicedo i Sanfelipe. Bé que no valencià, s'hi podria afegir el jesuïta solleric Bartomeu Arbona (1862-1936), que residí al convent de Sant Domènec d'Oriola entre 1905 i 1931, on ocupà els càrrecs de rector i prefecte d'estudis i fou un dels col·laboradors d'Alcover. En poques paraules, un grup de ratpenatistes i clergues seduïts pel carisma d'Alcover, entre els quals figuren algunes de les personalitats més destacades de la vida cultural valenciana de principis de segle.

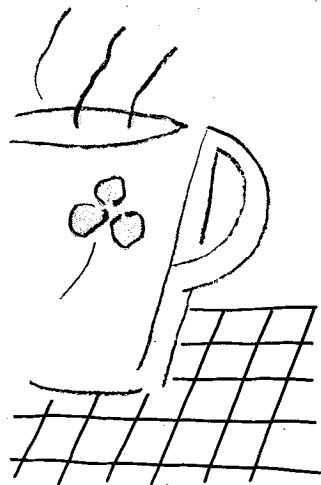
La major part dels periòdics regionals es limitaren a donar compte de la notícia estricta de la celebració del Congrés i, en alguns casos, a constatar

l'acollida entusiàstica de Llorente a Barcelona. Els més conservadors insistien precisament en aquest darrer aspecte, fins al punt de diluir-ne el primer. Així, «El Mercantil Valenciano» publicà una editorial titulada «Llorente en Barcelona», on parlava de les «calurosas demostraciones de vivíssima simpatía y de cariñoso afecto [de què fou objecte Llorente], lo cual nos complace consignar, por tratarse de un valenciano insigne que honra donde quiera que vaya a la ciudad que le vio nacer». «Las Provincias» presenta l'esdeveniment com un acte de projecció externa de Lo Rat Penat. En canvi, «El Pueblo» en destacà la dimensió social de la festa de benvinguda i n'oferí una informació més objectiva. De la presència de València Nova només en va parlar la revista homònima, en un article que duia com a títol «Primer Congrès Internacional de la Llengua Catalana».

El protagonisme que els valencians concediren a Llorente, president honorari de Lo Rat-Penat i director degà de la premsa regional, fou reconegut pels organitzadors del Congrès i les autoritats catalanes en la recepció que se li tributà a la porta del Teatre Principal de Barcelona, el dia 13 d'octubre, per a assistir a l'acte d'obertura del Congrès. Després de ser saludat per Eusebi Güell, el diputat Leonci Soler i March el presentà al president de la Diputació de Barcelona, al batle de la ciutat comtal i a d'altres representants del món de la cultura i de la política del Principat, entre les ovacions incessants dels congressistes. Llorente tenia més d'un motiu per a acudir-hi personalment: entre altres, la invitació a formar part d'una presidència honorària on figuraven lletraferits i romanistes internacionalment coneguts com Frederic Mistral, Bernhard Schädel, Alfred Morel-Fatio, Marcelino Menéndez y Pelayo, Arturo Farinelli i Àngel Guimerà, i la coherència amb una actitud constant a favor de la unitat de la llengua literària.

En l'acte d'obertura, l'insigne patriarca de la Renaixença valenciana delegà la representació de Lo Rat-Penat en Vicent Mancho, catedràtic de la Universitat de València, el qual, després de saludar els congressistes en nom d'una entitat «dedicada al cultiu i progrés de la llengua comuna, de la qual n'és una de tantes branques frondosa i gloriosa», excusà la no intervenció del septuagenari Llorente adduint que «este senyor al vorer este local grandios, al vorer tantes persones aquí reunides, temé que la paraula no poguera ser ben entesa», ja que els «anys no passen en va» i «poden fer assecar les forces físiques».

A l'endemà, diumenge, es constituïren les Seccions del Congrès. Fou un dia d'esbargiment per als congressistes, que pogueren examinar l'Exposició bibliogràfica, assistir al «*garden party*» que es preparà al parc Güell, escoltar concerts interpretats per orfeons i bandes de música, ballar sardanes i cantar «Els Segadors». Entre els llibres de l'Exposició bibliogràfica figuraven els que hi van trametre Lo Rat-Penat i València Nova: una col·lecció completa de

les publicacions d'aquella entitat, els números apareguts de «València Nova» i les obres de Josep Maria Puig i Torralva *Lliris i Cards* i *Mare i Madrastra*. Aquell mateix dia, Solidaritat Catalana, una de les organitzacions polítiques que més suport donà al Congrés, fou atacada virulentament per Unamuno en una conferència que pronuncià al Teatre de Novetats de Barcelona. La coalició catalana hi fou presentada pel rector de Salamanca com una iniciativa antiespanyola.

Constituïdes les Seccions, hom oferí a Llorente la presidència de la Literària. El poeta valencià l'acceptà en nom dels seus paisans escriptors i artistes, però, després de pronunciar un breu parlament sobre la significació de Rubió i Ors en la gènesi de la Renaixença i la influència que exercí en ell a l'hora d'adoptar el català com a llengua poètica, la cedí a Rubió i Lluch, ja que, sord com estava, no podia seguir bé les intervencions.

El to i el mateix fet de la improvisació, el mateix dia de la clausura del Congrés, d'un poema dedicat als congressistes, semblen confirmar l'emoció que causà en el vell Llorente aquella magna assemblea —segurament un tímida reflex de les més de 3.000 persones inscrites— i la ciència o passió de molts dels treballs presentats. Els versos, llegits aquesta vegada pel vice-president de l'Associació de Lectura Catalana i rubricats amb «una gran ovació», que obligà el nostre poeta a «alçar-se en salutació d'agraïment», fan així:

Germans de la gloriosa Catalunya,
els de l'illa daurada i Rosselló,
els d'Alguer, que separa el mar i allunya,
però l'oblit de vostre origen, no:
per a record d'aquest venturós dia
—per la partida solament amarg—,
València una abraçada vos envia,
arborant com penó de germania
la llengua d'Ausiàs March.

Amb actituds compromeses com aquesta, però adoptades a València amb fermesa i claredat, Llorente podria haver influït decisivament en l'opinió pública dels seus conciutadans sobre llur identitat lingüística. Ara bé, preferí gairebé sempre reservar-les per a la correspondència privada o per a cercles més o menys restringits.

UNA LLAVOR SENSE FRUIT: LLUÍS FULLANA

La dificultat de superar el llemosinisme ideològic forjat al llarg de quatre segles de subordinació política i cultural i fomentat pels prohoms valencians de la Restauració, és ben palesa en l'actitud que adoptà «València Nova» a propòsit precisament del nostre Congrés. En l'adhesió que hi trameteren, es proclamaven «entusiastes admiradors de l'hermosa llengua d'oc, una de les quals branques, la valenciana, nosaltres parlem» i, si bé veien «ab moltíssima satisfacció la tasca que es proposa realitzar el Congrés de la Llengua Catalana» no s'estaven d'advertir:

«Creem, sí, que la llengua que parlem s'aparta prou de la catalana per a poder ser considerada com a idioma propi dels valencians; emperò, a aquella devem l'origen de la nostra i, per tant, entenem que, estudiant la mare algun profit traurem per a la filla.»

L'adhesió, lliurada probablement per Josep Maria Pérez, vocal de la Junta Directiva i representant de València Nova, acabava, però, amb un «Vixca Catalunya! Vixca València, sa germana!» («València Nova», 20-X-1906). En les *Actes* del Congrés figura tanmateix com a representant de València Nova i congressista honorari Faustí Barberà, natural de València, gran amic d'Alcover i un dels més actius col·laboradors seus en l'Obra del Diccionari.

Barberà meresqué uns càlids elogis del canonge mallorquí amb motiu de la publicació del seu discurs de 1902 sota el títol de *De Regionalisme y Valentinicultura* (1910). Alcover aprofità l'ocasió per a expressar, en termes quasi idèntics als que propugnarà Fabra una dècada més tard, la seua concepció de la llengua literària en relació amb els dialectes, que, al capdavall, era la mateixa doctrina del Congrés de 1906:

«L'opuscle del Dr. Barberà ofereix filològicament un interès particular perquè son autor ha tengut el bon sentit d'escriure'l en pur valencià, ficant-hi moltes de les formes característiques i peculiars del llenguatge vivent d'aquelles regions. Així ho haurien de fer tots els escriptors valencians: fugir de tot castellanisme, conservar-se ben valencians de llenguatge i d'esperit, refer i suplir les deficiències de mots i de formes acudint als tresors imponderables de llurs clàssics, que són l'honor de la literatura catalana. No, no els demanem que catalanegin, això és, que copiïn el parlar de Barcelona. No han de catalanejar; han de valencianejar; han d'estudiar de prop tot lo que encara els queda de llenguatge, no sols a la capital, sinó a totes les comarques de l'antic regne; i amb això i llurs clàssics han de restaurar la llengua, la que

han d'enaltir, l'amor de la qual han de despertar pertot arreu, de Santa Pola fins a Vinaròs i Morella.»

Contra l'actitud timorata dels sectors majoritaris de València Nova, els elements juvenívols reaccionen immediatament declarant («València Nova», 6-XI-1906) que la celebració del Congrés «ha demostrat plenament l'esperit d'una mateixa raça, d'un mateix poble que, després d'uns quants segles de separació per motiu de l'obra destructora dels castellans, ha resorgit potent i avassalladora la unió d'un poble gran... Nosaltres, els valencians, devem considerar la gran obra que fan els nostres germans, i, com ells, treballar tots units per a la regeneració de la nostra pàtria».

Molt lluny d'aquests postulats es trobaven pràcticament tots els congressistes valencians. Bastarà una breu nota biogràfica de cada un d'ells per a adonar-nos-en.

Francesc Carreres (1882-1919) era rector del Seminari Pontifici de València en el moment de celebrar-se el Congrés. Col·laborador d'Alcover i de Lo Rat-Penat, s'interessà apassionadament pel valencià i, en retirar-se definitivament al seu poble natal, Moixent (la Costera), per raons de salut, es dedicà a la història local. El seu germà Leonard (1881-1971) va passar la major part de la seua vida a Aiello de Malferit (la Vall d'Albaida), d'on fou mestre.

Roc Chabàs (1844-1912), natural de Dénia (la Marina Alta), fou canonge i arxiver de la Seu de València i membre de Lo Rat-Penat. Prestigiós erudit, centrà els seus estudis en la història política, religiosa, jurídica i literària de l'antic Regne de València i redactà una gran part dels articles de la revista «El Archivo» (1886-1893), que fundà i dirigí. Les seues edicions crítiques del *Misteri d'Elx* i de l'*Espill* de Jaume Roig posen en evidència un rigor filològic inusual aleshores. Encara que considerava el castellà com l'idioma de cultura definitiu dels valencians, propugnà, per raons pedagògiques, l'atenció escolar a la llengua materna dels infants valencians i prestà una valuosa col·laboració a Alcover.

Lluís Fullana (1872-1948), natural de Benimarfull (el Comtat), fou congressista honorari, potser per la seua condició de provincial dels Franciscans de València, i l'únic valencià que presentà una comunicació al Congrés, titulada «Ullada general a la Morfologia Catalana», on defensà la unitat de la llengua. Als Jocs Florals de Lo Rat-Penat de 1907 li premiaren el treball *Característiques catalanes usades en lo reine de València*, on va reconèixer que «escriure totes les característiques catalanes usades dins lo Reine de València equivaldria a escriure una gramàtica catalana i posar a la portada: Gramàtica de la llengua valenciana». Mediatitzat pels encàrrecs que li feien Lo Rat-Penat i el Centre de Cultura Valenciana —entre ells, el d'ocupar-se (1918-1928) de la «càtedra de Llengua Valenciana» de l'Institut d'Idiomes de la Universitat

de València—, i per la pressió ambiental, afluixà progressivament els seus contactes amb Alcover i diluï públicament les seues conviccions privades sobre la unitat de la llengua, adduint la necessitat de conciliar ciència i opinió pública dominant. Potser per aquesta mateixa raó acceptà d'encapçalar la relació de personalitats signants de les Normes de Castelló (1932). Encara que sol·licità el reconeixement del valencià com a llengua cooficial de l'antic Regne, escriví en castellà tota la seua obra no estrictament filològica.

Joaquim Garcia Girona (1867-1928), natural de Benassal (Alt Maestrat), era rector del Seminari de Saragossa quan s'inscriví al Congrés. Malgrat passar fora del País Valencià una gran part de la seua vida sacerdotal, fou un actiu col·laborador d'Alcover i de la Societat Castellonenca de Cultura, on publicà el seu *Vocabulari del Maestrat*. Compongué en català poemes lírics i èpics i versions de clàssics llatins i orientà el seu amic Carles Salvador cap als estudis gramaticals del valencià.

Josep Maria Giménez Fayos (1886-1974), natural de València, fou un dels col·laboradors més joves amb què comptà Alcover al País Valencià. Vinculat pràcticament tota la vida a Lo Rat-Penat, utilitzà la revista «Cultura Valenciana» (1926-1931), que dirigia, per defensar la seua visió conservadora del valencianisme cultural i les idees lingüístiques del pare Fullana. Després de la guerra, publicà, sempre en castellà, diverses monografies dedicades preferentment a la València foral.

Menys coneguts són el doctor Ferran Gómez Miranda, de València, i mossèn Remigi Vicedo (1868-1936), d'Alcoi. Tots dos foren col·laboradors d'Alcover. El primer era directiu de l'Associació de Beneficència domiciliària de la Mare de Déu dels Desemparats. El segon publicà en castellà una *Guia* (1925) de la seua ciutat natal i, com l'esmentat jesuïta Bartomeu Arbona, fou víctima de la guerra civil espanyola.

En efecte, si prescindim de Faustí Barberà, la resta de congressistes valencians eren d'ideologia conservadora i membres actius de Lo Rat-Penat. Predominen els clergues, procedents sobretot del triangle geogràfic la Costera/l'Alcoià/la Marina. L'altre nucli important, el de la ciutat de València, aplegava majoritàriament professionals de les lletres, el dret i la medicina. Tots comparteixen una adhesió més o menys sentimental a la llengua, però, fora dels treballs poètics o gramaticals, se solen expressar en castellà, ja que consideren que el català ha deixat de ser una llengua de cultura. Generalment s'inscriuen al Congrés per l'amistat amb mossèn Alcover, si bé no tots van acudir-hi. Llevat de Llorente, no hi figura cap creador literari, ja que Garcia Girona encara no havia publicat els seus poemes. Sense Llorente, potser hauria estat problemàtica l'adhesió de Lo Rat-Penat al Congrés. No ben explicable és, en canvi, l'absència dels escriptors joves vinculats a València Nova.

La comunicació del pare Fullana, bé que metodològicament deficient, mereix

un breu comentari si més no per tractar-se del primer treball filològic fet per un valencià. Fullana hi fa una descripció de la morfologia verbal catalana amb un criteri diasistemàtic, aplicant-hi, d'acord amb Jaume Nonell, les «lleis fonètiques» que haurien condicionat l'evolució de les diverses formes verbals. Prescindint ara d'aquest darrer aspecte, és interessant constatar la seua posició sobre algunes qüestions llavors encara polèmiques, com la forma dels plurals femenins i la consideració literària dels subjuntius en *i*. En el primer punt, Fullana justifica l'adopció de les formes en *e*, adduint el tractament català de la *a* post-tònica, la tradició literària medieval, la comparació amb els resultats d'altres llengües romàniques, i fins l'autoritat dels «primers filòlegs de Catalunya», car no vol «que crega algú que estem cegos per la passió al regne a qui tenim la ditxa de pertènixer». En el segon punt, Fullana considera literàries al Principat i a les Balears les formes en *e* i *a* i populars les que han adoptat la *i*. A pesar de la seua clara actitud unitària, el franciscà d'Ontinyent eludí la conflictiva qüestió onomàstica fent-hi servir la rebregada perifrasi «la nostra llengua».

UN DILEMA PER A L'ENDEMÀ: 1907/1909

Després d'examinar succintament l'aportació humana i científica valenciana al Congrés de 1906, i el ressò que hi va tenir, difícilment podríem subscriure les referències a València pronunciades per Alcover en el seu discurs de clausura:

«El Congrés ha lograt interessar l'atenció de Barcelona, de Catalunya, dels elements intel·lectuals de València, Balears, Rosselló i dels filòlegs de les altres nacions. Això era una de les coses que ens proposàvem: que la gent en parlàs, que els periòdics ens fessen llargues ressenyes. Fer renou, donar fe de vida. Tot això ho hem aconseguit a les totes, a caramull».

Més adequada a la realitat fou la valoració dels distints ritmes regionals en el procés de recuperació de l'idioma traçada per l'advocat barceloní Joaquim Cases-Carbó en la conclusió de la seua ponència:

«En el Principat el triomf del català va essent cada dia més complet. En les altres regions el moviment de renovació lingüística no ha estat encara tan ràpid i intens, emperò van apareixent senyals evidents de que no és lluny el seu esclat esplendorós. Mallorca, sobretot per boca de les seves sumitats intel·lectuals, se sent catalana sense deixar

d'ésser mallorquina. El Rossellonés sent vibrar la seva ànima nacional i se sent més català encara que el català espanyol.

Empero l'ànima catalana no se sentirà contenta i tranquil·la fins que senti batre a l'uníson d'ella de ple a ple l'ànima valenciana.»

En el fons, hi havia, en les seues paraules, el reconeixement dolorós d'un buit evident al Congrés: un País Valencià més compromès amb la seua llengua. Ara bé, tot i que l'aportació valenciana fou la que fou, seria injust no veure-hi, en general, el reflex d'una certa resistència a tallar els vincles lingüístics amb el Principat i les Illes, a oblidar un esplendorós patrimoni literari comú i a resignar-se a un imparabile procés de substitució lingüística. Només València Nova ofería, llavors, un tímid projecte de futur. És potser pensant en el que significava aquesta entitat que Cases-Carbó s'atreví a vaticinar:

«València no trigarà gaire a produir grans poetes i grans escriptors (no seran fets isolats com fins ara), qui donaran lo més superior de llur obra en llengua valenciana. I encara que nosaltres sentim que aquesta no és sinó una de les modalitats de la llengua catalana, no havem d'anomenar-la catalana fins que els mateixos valencians vulguin que així s'anomeni. No és solament qüestió científica, és qüestió de sentiments.

I un sentiment no s'imposa autoritàriament. Un sentiment apareix quan és arribada la seva hora. I no és arribada encara l'hora de que el valencià senti la llengua que ell parla prou identificada ab la llengua dels catalans per a poder portar abdues un mateix nom.

Però l'hora és ja arribada de que senti la pròpia llengua diferenciada de la castellana i se l'estimi més que no pas aquesta.

A València doncs, també com en les altres regions, el cultiu de la llengua prendrà vol aviat.»

Hi havia, efectivament, raons per a l'esperança: els sectors juvenils de València Nova, que aspiraven a incorporar el País Valencià al procés de recuperació nacional que començava a consolidar-se al Principat sota el guiatge clarivident d'Enric Prat de la Riba i el seny lingüístic excepcional de Pompeu Fabra. Però la realitat valenciana dels primers vint-i-cinc anys després del Congrés no justifica l'optimisme de Cases-Carbó. Certament, en aquests anys hi hagué al País Valencià un impuls favorable a la recuperació de la consciència idiomàtica unitària. En un primer moment, Fullana mantingué l'actitud unitària que defensà a Barcelona. El sector jove de València Nova va promoure, el 1907, la celebració d'una assemblea regionalista, on es propugnà,

per primera vegada en la història contemporània del País Valencià, la «necessitat d'admetre l'ús i caràcter oficial de les llengües valenciana i castellana per la existència en el reine de València de pobles i comarques en què respectivament tenen la una o l'altra adoptada des de molt antic». Fins i tot el mateix Llorente, en unes declaracions a «Terra Valenciana» (22-V-1909), afirmà que «tot lo que siga apretar els llaços de germania entre Catalunya i València, proclamar la unitat de nostra llengua, de nostra raça, de nostre esperit, és una de les coses que més me plauen».

No sabem fins a quin punt pogué tenir res a veure amb aquestes manifestacions l'esperit d'un Congrés que havia proclamat la voluntat de «restaurar,... reintegrar la nostra llengua en tot el seu primitiu esplendor, i també en tots els seus drets», però se'ns imposa un fet evident: la burgesia valenciana, en convertir com a lema propi «Para ofrendar nuevas glorias a España» —l'himne de l'Exposició Regional de 1909—, optà decididament per un model cultural i polític diametralment oposat al de la burgesia industrial del Principat i no s'interessà per la llengua. Més encara, instrumentalitzà Fullana per a dificultar l'acceptació social de la reforma ortogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans i impedir així l'inici d'un procés de normalització lingüística. Caldrà esperar la instauració de la II República Espanyola per a recollir els primers fruits de la tasca encetada al Congrés de 1906: Normes de Castelló, cooficialitat lingüística en alguns actes administratius, publicació de diverses revistes de prestigi, etc.

* * *

Al llarg dels darrers vuitanta anys s'ha fet molt de camí al País Valencià, però encara som lluny de veure-hi consolidat el procés de normativització lingüística i ni tan sols s'ha encetat el d'una política normalitzadora mínimament coherent i capaç d'invertir l'actual procés de castellanització.

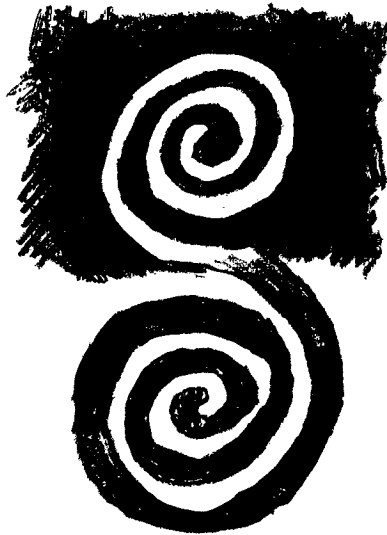
El futur de la llengua es decidirà probablement en la terra d'Ausiàs March. I depèn fonamentalment de nosaltres, els valencians. Però també dels catalans del Principat. Ja el 1906, Cases-Carbó recomanava:

«Tot allò que puga augmentar i estrényer les relacions afectives entre catalans, valencians, balears, rossellonessos, algueressos, s'ha de fer. No ens fem prou els uns ab els altres i no ens coneixem gaire i no ens estimem prou.

I el començament de l'estimar ha de partir dels catalans de Catalunya, car la sort ens ha afavorit més que a cap...»

Avui cal anar més enllà: cal que els catalans del Principat prenguen consciència de la situació dramàtica de la llengua del País Valencià, i que esmercen tots els esforços possibles perquè la batalla de la llengua s'hi decideixi a favor de la nostra causa. Si, més enllà de l'estudi de la realitat sociolingüística dels països catalans, té algun sentit la convocatòria del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, és precisament aquest. Només així podrem fer realitat el desig poètic de Llorente: que tots, *sense excepció*, puguem arborar *sempre* «com penó de germania/la llengua d'Ausiàs March».*

ANTONI FERRANDO I FRANCÉS

* Parlament pronunciat per l'autor al Palau de la Música Catalana de Barcelona, el dia 15 d'abril de 1986, en l'acte del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana.